

นักวิเคราะห์นโยบาย และแผนปฏิบัติการ

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

ประกอบด้วย

ความรู้ความสามารถที่ใช้เฉพาะตำแหน่งตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ (คะแนนเต็ม 200 คะแนน)

■ **วิชาความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการปฏิบัติราชการ (100 คะแนน)**

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีสารสนเทศ การปกครอง การบริหารราชการและนโยบายรัฐบาล
2. ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่ใช้ในการปฏิบัติราชการ ได้แก่
 - (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560
 - (2) กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
 - (3) กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน
 - (4) กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง
 - (5) กฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่
 - (6) กฎหมายว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ
 - (7) กฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารทางราชการ
 - (8) กฎหมายว่าด้วยมาตรฐานทางจริยธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ
 - (9) กฎหมายว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
 - (10) กฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐ
 - (11) กฎหมายเกี่ยวกับการงบประมาณ การเงิน การคลัง และพัสดุ
 - (12) กฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์
 - (13) ระเบียบเกี่ยวกับงานสารบรรณและสารขรรณอิเล็กทรอนิกส์
3. ความรู้เกี่ยวกับภารกิจและโครงสร้างของส่วนราชการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
4. ความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

■ **วิชาความรู้ความเข้าใจในบทบาทภารกิจของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงมหาดไทย (20 คะแนน)**

■ **วิชาภาษาอังกฤษเบื้องต้น (20 คะแนน)**

■ **วิชาความรู้และทักษะพื้นฐานในการปฏิบัติงานหน้าที่ในตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ**

ประกอบด้วย (60 คะแนน)

1. นโยบายรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทย
2. ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13
3. แผนปฏิบัติราชการกระทรวงมหาดไทยและสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 - 2570
4. ความรู้เกี่ยวกับการบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ และการจัดทำแผนและประสานแผน พัฒนาศักยภาพ (One Plan)
5. ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ แผนงาน โครงการ การติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการ
6. ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและภารกิจของศูนย์ดำรงธรรม

คู่มือสอบนักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

รวบรวมและเรียบเรียงโดย.....

ฝ่ายวิชาการ สถาบัน THE BEST CENTER

ห้ามตัดต่อหรือคัดลอกส่วนใดส่วนหนึ่งของเนื้อหา

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

ราคา 299 บาท

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย

The Best Center InterGroup Co., Ltd.

บริษัท เดอะเบสท์ เซ็นเตอร์ อินเตอร์กรุป จำกัด

บริหารงานโดย ดร.สิงห์ทอง บัวชุมและอาจารย์จันทน์ บัวชุม (ติวเตอร์กึ่ง ย่าน ม. ราม)

เลขที่ 2145/7 ซอยรามคำแหง 43/1 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทรศัพท์.081-496-9907,0-2314-1492, 0-2318-6868 โทรสาร. 0-2718-6274 line id: @thebestcenter

www.thebestcenter.com หรือ www.facebook.com/bestcentergroup

คู่มือสอบ

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

ราคา 299 -.

คำนำ

สำหรับชุดคู่มือสอบตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เล่มนี้ ทางสถาบัน THE BEST CENTER และฝ่ายวิชาการของสถาบัน ได้เรียบเรียงขึ้น เพื่อให้ผู้สมัครสอบใช้สำหรับเตรียมสอบในการสอบแข่งขันฯ ในครั้งนี้

ทางสถาบัน THE BEST CENTER ได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้จัดทำหนังสือ เล่มนี้ขึ้นมา ภายในเล่มประกอบด้วยทุกส่วนที่กำหนดในการสอบ เจาะข้อสอบทุกส่วน พร้อมคำเฉลยอธิบาย มาจัดทำเป็นหนังสือชุดนี้ขึ้น เพื่อให้ผู้สอบได้เตรียมตัวอ่านล่วงหน้า มีความพร้อมในการทำข้อสอบ

ท้ายนี้ คณะผู้จัดทำขอขอบคุณทางสถาบัน THE BEST CENTER ที่ได้ให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการจัดทำต้นฉบับ ทำให้หนังสือเล่มนี้สามารถสำเร็จขึ้นมาเป็นเล่มได้ พร้อมกันนี้คณะผู้จัดทำขอ น้อมรับข้อบกพร่องใดๆ อันเกิดขึ้นและยินดีรับฟังความคิดเห็นจากทุกๆท่าน เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

ขอให้โชคดีในการสอบทุกท่าน
ฝ่ายวิชาการ
สถาบัน The Best Center

สารบัญ

➤ ความรู้เกี่ยวกับ การปกครอง การบริหารราชการ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	1
◆ แนวข้อสอบ ด้านการเมือง การปกครอง และการบริหารราชการ	19
◆ แนวข้อสอบ เหตุการณ์ปัจจุบันด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม	23
◆ แนวข้อสอบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560	27
◆ แนวข้อสอบ พรบ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534	
และที่แก้ไขเพิ่มเติมแผ่นดินฉบับที่ 8 พ.ศ.2553	39
◆ แนวข้อสอบ พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551	
และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2562	50
◆ แนวข้อสอบ พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539	
และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ.2562	62
◆ แนวข้อสอบ พ.ร.บ.ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539	78
◆ แนวข้อสอบ พ.ร.บ.อำนาจความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558	87
◆ แนวข้อสอบ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540	90
➤ พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562	99
◆ แนวข้อสอบ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546	
และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2562	106
➤ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ.2526	112
➤ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564 (สารบรรณอิเล็กทรอนิกส์)	139
◆ แนวข้อสอบ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ.2526	
และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2564	144
◆ แนวข้อสอบ พ.ร.บ.การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560	154
◆ แนวข้อสอบ พ.ร.บ.วิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561	166
◆ แนวข้อสอบ ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน	
การจ่ายเงินการเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลัง พ.ศ. 2562	170
◆ แนวข้อสอบ ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560	
และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2564	175
➤ พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2565	180
◆ แนวข้อสอบ พ.ร.บ.การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2565	186

➤ ความรู้เกี่ยวกับบทบาทภารกิจของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงมหาดไทย	187
➤ ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและภารกิจของศูนย์ดำรงธรรม	191
➤ ความรู้เกี่ยวกับการขับเคลื่อนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	192
➤ ความรู้เกี่ยวกับแนวนโยบายแห่งรัฐและนโยบายรัฐบาล	197
✦ แนวข้อสอบยุทธศาสตร์ชาติ	206
➤ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	210
➤ แผนการปฏิรูปประเทศ	213
➤ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13	225
➤ แผนปฏิบัติราชการกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2566	228
➤ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ.2551	238
➤ การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ (One Plan)	250
➤ การวางแผนเชิงกลยุทธ์	256
➤ ความรู้ด้านแผนงาน โครงการ	266
➤ การติดตามและประเมินผล	279
➤ ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ	290
✦ แนวข้อสอบภาษาอังกฤษ	311
✦ รวมแนวข้อสอบ	334

ความรู้เกี่ยวกับการปกครอง การบริหารราชการและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การเมือง (Politics) คือ กระบวนการจัดสรรผลประโยชน์และสิ่งที่มีค่าทางสังคม หรือการใช้ การแข่งขัน เพื่อแสวงหาอำนาจ อันส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังหมายถึง เรื่อง ในการแข่งขันหรือแสวงหาอำนาจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมโดยส่วนใหญ่ และทำหน้าที่สร้างสรรค์ชีวิตที่มีคุณธรรมให้เกิดขึ้น โดยการใช้ อำนาจรัฐ เพื่อจัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าให้ทั่วถึงและเป็นธรรมในสังคม

การปกครอง (Government) คือ เรื่องเกี่ยวกับการบริหาร การวางระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับสังคม เพื่อให้ เกิดความสงบสุขหรือทำการบำบัดทุกข์บำรุงสุข โดยอยู่ในลักษณะการใช้อำนาจของรัฐเข้าจัดระเบียบและควบคุม สังคม

โดยสรุป การเมืองและการปกครองจึงเป็นการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการวางระเบียบกฎเกณฑ์ในการบริหาร บ้านเมืองของรัฐ โดยใช้อำนาจทางการเมืองเป็นเครื่องมือ เพื่อให้มนุษย์มีทั้งความสุขทั้งในความหมายของวัตถุ ธรรมและนามธรรม คือ สุขทั้งร่างกายและจิตใจ

ในขณะที่ทรัพยากรหรือสิ่งที่มีคุณค่าในสังคมมีอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการมีมากเกินการแก่งแย่ง แข่งขัน ซึ่งใครจะเป็นผู้ชี้ขาด ตัดสิน หรือมีอำนาจบังคับเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและ เป็นธรรมโดยใช้กฎ กติกา ข้อบังคับ หรือกฎหมายใด ๆ เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของมนุษย์ของทุกคนในรัฐ ซึ่งในทางรัฐศาสตร์เรียกผู้ที่มี อำนาจนี้ว่า รัฐอธิปไตย หรือ องค์อธิปัตย์ (Sovereign) หรือผู้ปกครอง (ในประเทศไทย รัฐอธิปไตยแบ่งออกเป็น ๓ ฝ่าย ได้แก่ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ) ส่วนอำนาจสูงสุดที่ใช้ในการปกครองของรัฐหรือประเทศ นั้น คือ อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) อันเป็น อำนาจเด็ดขาดในการปกครองของประเทศ แสดงถึงอำนาจสูงสุด ภายในรัฐและความเป็นอิสระที่ไม่ต้องขึ้นกับรัฐอื่น แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ

๑. อำนาจนิตินบัญญัติ คือ อำนาจในการออกกฎหมาย
๒. อำนาจบริหาร คือ อำนาจในการบริหารประเทศตามกฎหมายโดยผู้ปกครองหรือรัฐบาล
๓. อำนาจตุลาการ คือ อำนาจในการพิจารณาตัดสินคดีความตามกฎหมาย

การแบ่งรูปแบบการปกครอง สามารถแบ่งออกได้ตาม ๒ นักคิดทางรัฐศาสตร์ที่สำคัญได้แก่เพลโต และ อริสโตเติล โดยได้แบ่งรูปแบบการปกครองในเกณฑ์ ๒ ประการคือ ๑) เกณฑ์เกี่ยวกับจำนวนผู้มีอำนาจในการ ปกครองว่าเป็นบุคคลเดียว หมู่คณะ หรือประชาชนทั้งหมด และ ๒) เกณฑ์เชิงคุณค่าโดยพิจารณาว่ารูปแบบการ ปกครองนั้นดีหรือไม่ โดยดูว่าทำเพื่อประชาชนหรือเพื่อตนเองหรือพวกพ้อง โดยแบ่งได้ดังนี้

๑. การปกครองโดยคนเพียง ๑ คน หมายถึง อำนาจอธิปไตยอยู่กับบุคคลเพียงคนเดียว โดยมีอำนาจในการ บริการและออกกฎหมายสูงสุดได้เพียงคนเดียว (อาจมอบให้องค์กรทำหน้าที่แทน แต่อำนาจเด็ดขาดอยู่ที่ตัวบุคคล นั้น) โดยแบ่งเป็น ๑) ราชาธิปไตย คือ การปกครองที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประชาชนส่วนรวม ๒) ทูนาธิปไตย คือ การ ปกครองที่มีจุดมุ่งหมายที่ตนเองหรือพวกพ้อง

ในอดีตเราเข้าใจหลักการดังกล่าว คือ การปกครองในระบบกษัตริย์ หรือ “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” (Absolute Monarchy) ภายหลังกษัตริย์เราเรียกว่า “เผด็จการ” (Dictatorship) ซึ่งในช่วงแรกมักจะอยู่ใน ลักษณะการปกครองเพื่อประชาชน แต่ภายหลังเมื่ออยู่กับอำนาจแล้วมักจะกลายเป็นทรราชย์ หรือทูนาธิปไตย

๒. การปกครองโดยกลุ่มคน หมายถึง อำนาจอธิปไตยอยู่ในมือของคณะบุคคลหรือ กลุ่มคน ในการวาง กฎเกณฑ์หรือปกครองและการบริหาร โดยแบ่งเป็น ๑) อภิชนาธิปไตย คือ การปกครองที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ประชาชนส่วนรวม ๒) คณาธิปไตย คือ การปกครองที่มีจุดมุ่งหมายที่ตนเองหรือพวกพ้อง หรือที่เรียกว่าเผด็จการ โดยคณะบุคคล ในบางครั้งใช้เรียกการปกครองโดยกลุ่มคนผู้เข้าถึงอำนาจ เช่น กลุ่มขุนนาง กลุ่มราชวงศ์ กลุ่ม ปัญญาชน หรือในปัจจุบันคือกลุ่มทุน

๓. การปกครองโดยคนส่วนใหญ่ หมายถึง อำนาจอธิปไตยอยู่ในมือของกลุ่มคน ส่วนใหญ่หรือประชาชน (ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย) และมอบให้แก่กลุ่มบุคคลที่เห็นชอบจากประชาชนในการบริหารประเทศ แบ่งเป็น ๑) ประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยประชาชน และมีจุดมุ่งหมายเพื่อประชาชนส่วนรวม ๒) ฝูงชน คือ การปกครองโดยประชาชนแต่ต่างคนต่างเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว อันส่งผลให้ไม่สามารถหากฎเกณฑ์หรือ ระเบียบข้อบังคับในการควบคุมการดำเนินไปของสังคม สุดท้ายนำมาซึ่งความวุ่นวายและการปะทะกันของกลุ่มคน ส่งผลให้เกิดสภาพแห่งการไม่มีรัฐหรือกฎหมาย

ประเทศไทยช่วงต้น คือ รูปแบบ “ราชาธิปไตย” ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ พยายาม เปลี่ยนให้อยู่ในรูปแบบ “ประชาธิปไตย” แต่กลับติดอยู่กับรูปแบบ “อภิชนาธิปไตย” หรือ “คณาธิปไตย” สลับกัน ไปมา จนถึงปัจจุบัน ดังนั้น สามารถกล่าวเบื้องต้นได้ว่า จนถึงปัจจุบัน รูปแบบการปกครองของประเทศไทยยังไม่ อยู่ในลักษณะ “ประชาธิปไตย” ได้อย่างสมบูรณ์แบบ

หลักประชาธิปไตย (Democracy) คือ หลักการที่ยึดว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยมีจุดเริ่มต้น ในนครรัฐกรีก โดยช่วงแรกอยู่ในลักษณะเป็นประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) คือ การยอมให้ พลเมืองชายทุกคน (ที่บรรลุนิติภาวะ หรือจับอาวุธได้) เข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาประชาชน อันเป็นสถาบันสูงสุดของ นครรัฐแต่ในปัจจุบันระบบประชาธิปไตยได้เปลี่ยนมาอยู่ในรูปแบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) หรือ ประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) โดยการเลือกตั้งตัวแทนขึ้นมาใช้อำนาจแทนตน อันเนื่องมาจากจำนวนพลเมืองที่มากขึ้นและอาณาเขตที่เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน แต่ในบางรัฐยังคงให้อำนาจแก่ ประชาชนโดยตรงในบางประการ เช่น การเสนอร่างกฎหมาย การแสดงประชามติ (Referendum) ดังเช่นใน ประเทศไทย เป็นต้น

อุดมการณ์ประชาธิปไตย สิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรมที่สามารถกระทำได้ ได้รับการยอมรับจากกฎหมาย เสรีภาพ คือ อิสระในการกระทำใด ๆ ตามความต้องการ แต่จะต้องไม่ละเมิดกฎหมายหรือสิทธิของบุคคลอื่น สิทธิ และเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย จำแนกได้ดังนี้คือ ๑) เสรีภาพในการพูด การพิมพ์ และการโฆษณา โดยรัฐ ประชาธิปไตยจะอนุญาตให้มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แต่ต้องไม่หยาบคายลามก หมิ่นประมาท หรือ ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนี้มีค่าสูงมาก เพราะเชื่อว่าหากยอมให้ทุกฝ่ายได้แสดง ความคิดเห็นอย่างเสรีแล้วการขัดแย้งกันอย่างรุนแรงจะไม่เกิดขึ้น ๒) เสรีภาพในการนับถือศาสนา คนทุกคนย่อมมี สิทธิโดยสมบูรณ์ที่จะเลือกนับถือหรือศรัทธาในศาสนาใดศาสนาหนึ่ง เพราะศาสนาเป็นเรื่องของความเชื่อถือ แต่ บุคคลก็ไม่สามารถที่จะปฏิเสธกฎหมายของรัฐซึ่งขัดแย้งกับหลักการทางศาสนาของเขา แต่ในบางประเทศที่เคารพ เสรีภาพสูงมาก เช่น สหรัฐอเมริกาการหลีกเลี่ยงกฎหมาย ของประเทศเพราะขัดกับหลักการทางศาสนา ได้รับการ

ยอมรับว่าเป็นการกระทำที่ไม่ผิดกฎหมาย จึงไม่ต้องรับโทษ ๓) เสรีภาพในการสมาคมหรือรวมกลุ่ม โดยต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์แห่งกฎหมาย และไม่เป็นอันตรายหรือไม่เป็นอุปสรรคต่อผลประโยชน์ของสังคมโดยรวม ตราบเท่าที่การกระทำนั้นเป็นไปอย่างสันติและไม่เกินขอบเขตแห่งกฎหมาย ๔) สิทธิในทรัพย์สิน คนทุกคนมีสิทธิที่จะมีทรัพย์สินสมบัติเป็นของตนเอง รัฐจะต้องทำหน้าที่ป้องกันภัยอันอาจจะเกิดต่อทรัพย์สินของประชาชนภายในรัฐ ๕) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย บุคคลจะต้องไม่ถูกลงโทษถึงแก่ชีวิตเสียอิสรภาพหรือเสียทรัพย์สินโดยปราศจากการพิจารณาตามกระบวนการแห่งกฎหมาย ๖) สิทธิส่วนบุคคล สิทธิมูลฐานที่ถือเป็นสิทธิส่วนบุคคล เช่น เสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การเลือกประกอบอาชีพ การสมรส การหย่าร้าง ฯลฯ โดยบุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพตราบเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

ความเสมอภาคในระบบประชาธิปไตยจำแนกออกได้ ๕ ประการ คือ ๑) ความเสมอภาคทางการเมือง หมายถึง การที่บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการเมือง เช่น สิทธิเลือกตั้งเมื่ออายุถึงเกณฑ์ สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเมื่อมีคุณสมบัติครบถ้วน เป็นต้น ๒) ความเสมอภาคต่อการปฏิบัติของกฎหมาย หมายถึง บุคคลจะได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน เมื่อกระทำความผิด การลงโทษและการได้รับเหตุอันควรปรานีจะต้องใช้กฎหมายเดียวกัน ๓) ความเสมอภาคในโอกาส หมายถึง คนทุกคนจะต้องได้รับโอกาสที่จะใช้ความสามารถของเขา ในการศึกษา การประกอบธุรกิจ การงาน และการแสวงหาความเจริญก้าวหน้าหรือเลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยทัดเทียมกัน เช่น การมีมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นต้น ๔) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพความใกล้เคียงกันในฐานะทางเศรษฐกิจแต่มิได้หมายถึงการที่คนทุกคนจะต้องมีรายได้เท่าเทียมกัน โดยจะต้องมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เพื่อมิให้เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นมากนัก เช่น การเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้า เป็นต้น

ระบอบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง ระบบการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ ดังนั้นการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยก็คือ รูปการปกครองที่ยึดถืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องมีรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักหรือเป็นกติกาที่กำหนดแนวทางสำหรับหน้าที่รัฐจะใช้อำนาจปกครองประชาชน และมีหลักการจัดระเบียบการปกครองแต่รัฐธรรมนูญก็ไม่ใช่เครื่องหมายแสดงความเป็นประชาธิปไตย เพราะประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเผด็จการก็มีรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน การที่จะพิจารณาว่าประเทศใดเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ จึงต้องดูว่ารัฐธรรมนูญของประเทศนั้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยหรือไม่ ลักษณะสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยสามารถพิจารณาได้จาก รัฐบาล การเลือกตั้งและการปกครองโดยเสียงข้างมาก ดังนี้

๑. รัฐบาล

ลักษณะของรัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตย คือ “รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” ซึ่งเป็นวาตะของอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) อดีตประธานาธิบดีของสหรัฐฯ การที่รัฐบาลใดจะได้รับการยอมรับว่าเป็นประชาธิปไตยจะต้องมีลักษณะครบทั้ง ๓ ประการ คือ ๑) รัฐบาลของประชาชน หมายถึง รัฐบาลจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ด้วยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง นั่นคือ ประชาชนอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของรัฐบาลซึ่งบ่งชี้ถึงมิติของการปกครองในด้านความเป็น

เจ้าของอำนาจอธิปไตย ๒) รัฐบาลโดยประชาชน หมายถึง ประชาชนหรือพลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นผู้ปกครอง ได้ถ้าหากได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ๓) รัฐบาลเพื่อประชาชน หมายถึง รัฐบาลจะต้องมีจุดประสงค์เพื่อความผาสุกของประชาชน และจะต้องมีการกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง เช่น ทุก ๔ ปี ฯลฯ เพื่อจะได้เป็นหลักประกันว่าผู้ปกครองจะต้องปกครองเพื่อประชาชน หากผันแปรจากจุดหมายนี้ ประชาชนจะได้มีโอกาสเปลี่ยนผู้ปกครองผ่านทาง การเลือกตั้ง

๒. การเลือกตั้ง

ประเทศประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีการเลือกตั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเสนอตัวเข้ารับใช้ ส่วนรวมโดยการสมัครรับเลือกตั้ง และเปิดโอกาสให้พลเมืองใช้สิทธิในการที่จะเลือกบุคคลที่ตนต้องการให้เป็นผู้ปกครอง หรือเป็นผู้ใช้สิทธิเป็นปากเสียงแทนตนในสภา ในระบอบประชาธิปไตยนั้น การมีสิทธิเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวยังไม่เป็นการเพียงพอ ต้องมีหลักประกันในการใช้สิทธิในการใช้สิทธินั้นด้วยว่าสามารถใช้ได้อย่างเสรีเต็มที่และมีโอกาสเลือกสรรตัวบุคคลที่ต้องการจริง ๆ คือ ต้องมีการลงคะแนนแบบลับ

๓. การปกครองโดยเสียงข้างมาก

การปกครองโดยเสียงข้างมาก หมายถึง บุคคลที่ประกอบกันขึ้นเป็นรัฐบาลนั้น ถ้าหากไม่ได้รับเลือกตั้งจากรายการโดยตรงแล้ว ก็ต้องเป็นคณะบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากเสียงข้างมากของ ผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามา โดยการออกกฎหมาย การวินิจฉัยปัญหา หรือการตัดสินใจในนโยบายต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามความเห็นชอบของเสียงข้างมากของผู้แทนในสภา ในระบอบประชาธิปไตยมิได้หมายความว่าเพียงการยึดหลักเสียงข้างมากเท่านั้น แต่จะต้องมีหลักประกันสำหรับเสียงข้างน้อยด้วย นั่นคือ สิทธิขั้นพื้นฐานของเสียงข้างน้อยจะต้องได้รับการเคารพ เป็นเสียงข้างมากจะละเมิดหรือก้าวท้าวสิทธิของเสียงข้างน้อยจึงถือเป็นการใช้ “กฏหมู่” นอกจากนี้ความเห็นหรือทัศนคติของเสียงข้างน้อยจะต้องได้รับการรับฟัง เพราะในระบอบประชาธิปไตยนั้นต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายหรือผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างได้เผยแพร่ทัศนคติหรือแนวความคิดของเขา ทัศนคติหรือความคิดเห็นที่ปราศต่อเสียงข้างมากหรือตกเป็นเสียงข้างน้อยนั้นไม่ได้หมายความว่า จะต้องสูญหายไปโดยสิ้นเชิง แต่อาจจะกลับมาเป็นทัศนคติที่ได้รับการยอมรับหรือเป็นเสียงข้างมากในโอกาสต่อไปได้

๔. วิถีชีวิตประชาธิปไตย

ลักษณะสำคัญของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย อาจจำแนกได้ดังนี้คือ

๑) เคารพเหตุผลมากกว่าบุคคล โดยไม่ศรัทธาบุคคลใดถึงขั้นบูชาบุคคล (แต่ก็ต้องกตัญญูต่อญาติผู้ใหญ่และผู้มีพระคุณ) จะต้องไม่เคร่งครัดเรื่องระบบอาวุโส (แต่ก็ต้องให้ความเคารพผู้อาวุโส) ประชาธิปไตยจะดำเนินไปได้ด้วยดีก็ต่อเมื่อมีการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย เพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริง เพราะเหตุผลเท่านั้นที่จะจรรโลงให้ประชาธิปไตยดำเนินไปได้ และประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล

๒) รู้จักการประนีประนอม คือ ยอมรับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ไม่นิยมความรุนแรง ต้องรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดมั่นหรือตั้งต้นแต่ความคิดเห็นของตนเอง โดยไม่ยอมผ่อนปรนแก้ไข และต้องยอมเปลี่ยนแปลงแก้ไขความคิดเห็นของตนเองเมื่อผู้อื่นมีความคิดเห็นที่ดีกว่า ปรัชญาประชาธิปไตยโดยพื้นฐานไม่ปรารถนาให้มีการใช้กำลังและการล้มล้างด้วยวิธีการรุนแรง เพราะถ้ามีการใช้กำลังและความรุนแรงแล้ว

แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่มีหรือไม่ใช่เหตุผล ซึ่งก็ขัดกับหลักความเชื่อขั้นมูลฐานของประชาธิปไตยที่ถือว่ามนุษย์มีเหตุผล

๓) มีระเบียบวินัย คือ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอ และช่วยทำให้กฎหมายของบ้านเมืองมีความศักดิ์สิทธิ์โดยไม่ยอมให้ผู้ใดมาละเมิดตามอำเภอใจ แต่ถ้ามีความรู้สึกว่าการกฎหมายที่ใช้อยู่ไม่เป็นธรรม ก็ต้องหาทางเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายนั้น มิใช่ฝ่าฝืนหรือไม่ยอมรับ การใช้เสรีภาพเกินขอบเขตจนละเมิดหรือก้าวล่วงในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ย่อมทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นในสังคม เพราะสังคมที่ไม่มีการจำกัดในเรื่องสิทธิเสรีภาพเลยนั้นหาใช่สังคมประชาธิปไตยไม่แต่เป็นสังคมอนาธิปไตยที่เปรียบเสมือนไม่มีรัฐบาล ไม่มีกฎหมาย ไร้ระเบียบวินัยทางสังคมโดยสิ้นเชิง

๔) มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเกิดขึ้นจากความรู้สึกของคนในสังคมว่า ตนเป็นเจ้าของประเทศ และประเทศเป็นของคนทุกคน โดยสำนึกว่า การที่ตนได้รับการศึกษา สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพและดำรงชีวิตอยู่ได้ก็เพราะสังคมอันเป็นส่วนรวมของทุกคน ดังนั้นจึงต้องมีหน้าที่ทำประโยชน์ให้เป็นการตอบแทนนอกจากนี้ลักษณะวิถีชีวิตประชาธิปไตยยังมีอีกหลายประเด็น เช่น ต้องเป็นคนหนักแน่นไม่หุบเบา ต้องไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ มีทัศนคติที่ดีต่อคนอื่น ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีน้ำใจเป็นนักกีฬาคือรู้แพ้รู้ชนะ เป็นต้น ประเทศไทยนับแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองการปกครองอย่างต่อเนื่องซึ่งมีบางช่วงเวลาที่มีการพัฒนาได้ใกล้เคียงกับคำว่าประชาธิปไตย แต่ก็มีบางช่วงเวลาที่หยุดอยู่กับที่หรืออาจย้อนหลัง ดังนั้นเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องเข้าใจวิวัฒนาการการเมืองการปกครองของไทย เพื่อที่จะทำให้เข้าใจสภาพการเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบันได้อย่างถ่องแท้

➤ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕

สาเหตุของการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ หากทำการหาสาเหตุในการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง สามารถอธิบายได้ ๔ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านการเมือง ผลจากระบบกษัตริย์ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งความไม่เป็นธรรมของชนชั้นในสังคม ส่งผลให้ความศรัทธาในระบบกษัตริย์ลดลง

๒) ด้านเศรษฐกิจ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำขึ้นทั่วโลก ซึ่งประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีปัญหาภายในอันได้แก่ภาวะผลผลิตตกต่ำ รวมถึงภัยธรรมชาติ ในขณะที่นโยบายทางเศรษฐกิจที่รัชกาลที่ ๗ นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา เช่น การปลดข้าราชการออก การเพิ่มของภาษีอากร การตัดทอนรายจ่ายของรัฐบาล กลับนำมาซึ่งปัญหามากยิ่งขึ้น

๓) ด้านสังคม ปรากฏว่ามีกลุ่มบุคคลที่ได้รับอภิสิทธิ์เหนือบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มพระบรมวงศานุวงศ์และอภิรัฐมนตรีสภาทำให้ข้าราชการและประชาชนเกิดความไม่พอใจและทำให้มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ระหว่างผู้ถูกปกครองและผู้ปกครอง

๔) ด้านสถานการณ์โลก ในขณะนั้น ผลจากอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกที่แพร่หลายไปทั่วโลก กลุ่มบุคคลที่ได้ไปศึกษาในประเทศเหล่านี้ต่างได้รับความรู้ ประสบการณ์และต้องการนำความคิดดังกล่าวมาใช้กับประเทศของตน “คณะราษฎร” คือกลุ่มบุคคล ที่ดำเนินการปฏิวัติยึดอำนาจจาก

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและเปลี่ยนแปลงการปกครองของสยามประเทศ (เป็นชื่อของประเทศไทยในสมัยนั้น) จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ โดยกลุ่มบุคคลดังกล่าวที่ต้องการเห็นบ้านเมืองมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนและนักเรียนทหารที่ศึกษาและทำงานอยู่ในทวีปยุโรปโดยได้ทำการประชุมครั้งแรก ณ หอพัก Rue du summered ในกรุงปารีสประเทศฝรั่งเศส ได้ทำการตกลงกันที่จะทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่กษัตริย์อยู่เหนือกฎหมายมาเป็นการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์ อยู่ใต้กฎหมาย โดยมีการตกลงที่ใช้วิธีการ “ยึดอำนาจโดยลับพลัน” รวมทั้งพยายามหลีกเลี่ยงการนองเลือด ทั้งนี้เพื่อป้องกันการถือโอกาสเข้ามาแทรกแซง ยกกำลังทหารมายึดครองดินแดนเอาไปเป็นเมืองขึ้น จากประเทศมหาอำนาจที่มีอาณานิคมอยู่ล้อมรอบสยามประเทศ หลังจากการประชุมกลุ่มผู้ต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้กับมายังประเทศไทยและได้ติดต่อกับข้าราชการฝ่ายทหารบก ทหารเรือ พลเรือน และราษฎรโดยใช้นามว่า “คณะราษฎร” ได้ร่วมทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ ซึ่งบุคคลคณะนี้มีจำนวน ๕๕ นาย โดยได้ ดำเนินการในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะราษฎรได้กราบทูลเชิญรัชกาลที่ ๗ ทรงเป็นกษัตริย์เช่นเดิมแต่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยคณะราษฎรได้ขอพระราชทานรัฐธรรมนูญชั่วคราวเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ และได้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร โดยประกาศเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ มี ๖๘ มาตรา โดยมีหลักการสำคัญ คือ มีสภาเดียว ได้แก่สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท (ผู้ที่ราษฎรเลือกและผู้ที่พระมหากษัตริย์เลือก) มีจำนวนเท่ากันและมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี ผลจากการประกาศรัฐธรรมนูญทำให้มีการเลือกตั้งทั่วประเทศครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของคณะราษฎรจากนั้น ได้ทำการจัดตั้งรัฐบาลโดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก ของประเทศไทย ซึ่งกลุ่มคณะราษฎรได้มอบหมายให้นายปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐมนูธรรม) จัดทำเค้าโครงเศรษฐกิจเพื่อดำเนินการทางเศรษฐกิจตามที่ได้กำหนดไว้ (เรียกว่าสมุดปกเหลือง) แต่กลับเกิดปัญหาความแตกแยกในกลุ่มคณะราษฎร เนื่องจากมีบางกลุ่มเห็นว่าม็ลัทธิเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีหลักการสำคัญดังนี้

๑) ให้สิทธิประชาชนมีโอกาสเป็นข้าราชการทุกคน บุคคลที่มีอายุระหว่าง ๑๘ – ๕๕ ปี ให้รับราชการตามประเภทของงานและได้รับเงินเดือนจากราชการ

๒) รัฐทำการปฏิรูปที่ดิน โดยบังคับซื้อที่ดินดังกล่าวที่มีกรรมสิทธิ์มาเป็นของรัฐ หรือให้สหกรณ์หรือรัฐดำเนินการเอง อันจะสามารถควบคุมราคาได้เพราะตัดพ่อค้าคนกลาง

๓) รัฐดำเนินการในเรื่องธนาคาร การขนส่งคมนาคม รวมทั้งการอุตสาหกรรมเพื่อตัดคนกลางหรือนายทุนที่แสวงหากำไรจากหลักการดังกล่าวเกิดความแตกแยกในกลุ่มคณะราษฎร ไม่ว่าจะเป็นพระยามโนปกรณนิติธาดานายกรัฐมนตรี เช่นเดียวกับรัชกาลที่ ๗ ที่ทรงเห็นว่าม็ลัทธิแนวคิดแบบคอมมิวนิสต์ จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้พระยามโนปกรณนิติธาดาออกพระราชกฤษฎีกาปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรและงดใช้รัฐธรรมนูญในบางมาตรา จากนั้นส่งหลวงประดิษฐ์ฯ (ปรีดี พนมยงค์) ออกนอกประเทศ ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจของคณะราษฎรสาย

ทหารเป็นอย่างมาก จนส่งผลให้พระยาพลพลพยุหเสนาทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาล ในวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ และเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี จนอาจกล่าวได้ว่าอุดมการณ์ของกลุ่ม คณะราษฎรที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองเพื่อให้ประเทศไทยมีการพัฒนาและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงสามารถทำได้เพียง ๑ ปีก็เกิดการรัฐประหารเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครองไทย

การเมืองการปกครองของไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ ประเทศไทยได้เข้าสู่แนวทางประชาธิปไตย ตามความต้องการของ “คณะราษฎร” แต่ในความเป็นจริง ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ประชาธิปไตยของไทยมิได้ราบรื่นดังที่ตั้งไว้ แต่กลับประสบกับปัญหาและล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด (จนถึงปัจจุบัน) ประวัติศาสตร์การเมืองไทย ประกอบไปด้วยการปฏิวัติ รัฐประหารและการก่อกบฏ ซึ่งมีความหมายและความสำคัญ ดังนี้

การปฏิวัติ (Revolution) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครอง จากรูปแบบเดิมเข้าสู่รูปแบบใหม่ อันกระทบกระเทือนถึงโครงสร้างอำนาจของรัฐ ในประเทศไทยเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว คือ ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ โดยกลุ่มที่เรียกตนเองว่า “คณะราษฎร” โดยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (กษัตริย์ทรงมีอำนาจแต่เพียงผู้เดียว) มาเป็นรูปแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข (อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ)

การรัฐประหาร (Coup d' Etat) หมายถึง การเข้าแย่งชิงอำนาจจากผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในขณะนั้นและสามารถทำได้สำเร็จ ตรงกันข้าม การกบฏ (Rebellion) หมายถึง การเข้าแย่งชิงอำนาจจากผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในขณะนั้น แต่ไม่สามารถกระทำสำเร็จตามที่ได้ตั้งไว้

การบริหารราชการแผ่นดิน ทุกประเทศจะต้องจัดการเรื่องระเบียบการปกครอง การบริหารงานระหว่างรัฐกับประชาชน เพื่อให้เกิดความสงบสุขและความสะดวกให้แก่ประชาชน รัฐจึงออกกฎหมายในส่วนของการปกครองเพื่อทำการบังคับกับประชาชน โดยมีการกำหนดโครงสร้าง และอำนาจในทางการบริหารระหว่างรัฐกับประชาชนออกมาในรูปแบบกฎหมายหรือนโยบายในการบริหารประเทศ ทวี ทองสว่าง (๒๕๔๖: ๒๕๔) ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า การบริหารราชการแผ่นดิน คือ การกำหนดนโยบายจัดการปกครองประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การต่างประเทศ ให้ไปในทิศทางที่เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนดไว้บังเกิดผลจะเป็นจริงได้นั้น ต้องมีการจัดเตรียมความพร้อมมารองรับ เกรียงศักดิ์ ราชโคตร (๒๕๕๒: ๒๐๔) นิยามคำว่า การบริหารราชการแผ่นดิน หมายถึง การกำหนดนโยบายในการปกครองว่า จะจัดการปกครองประเทศในด้านต่าง ๆ ได้อย่างไร ใช้วิธีการใด จากนั้นมีการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติ มีการบังคับการใช้นโยบายเป็นไปตามกฎหมาย เพื่อให้นโยบายบังเกิดผลที่เป็นจริง โดยทั่วไปหลักในการบริหารราชการแผ่นดินสามารถแบ่งออกได้ ๒ แนวทาง คือ

๑. หลักการรวมอำนาจปกครอง (Centralization)

๒. หลักการกระจายอำนาจปกครอง (Decentralization)

หลักการรวมอำนาจปกครอง (Centralization) หมายถึง หลักการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน โดยรวมอำนาจในการปกครองไว้ให้แก่หน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง อัน ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม และมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง โดยขึ้นต่อกันตามลำดับชั้นการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการปกครองตลอดทั่วทั้งอาณาเขตของประเทศ มีความหมายได้ ๒ ทาง คือ

๑. หลักการรวมอำนาจในทางการเมือง คือ การเป็นรัฐเดี่ยว เนื่องจากต้องมีเอกภาพและความเป็นปึกแผ่นในการปกครอง ดังนั้นรัฐเดี่ยวจึงต้องรวมอำนาจในทางการเมือง (ศูนย์รวมอำนาจอธิปไตย เอกภาพในการใช้อำนาจ) เช่น มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพียงแห่งเดียว และมีรัฐบาลเดียว โดยที่ประชาชนทั้งชาติอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญและระบบกฎหมายเดียวกันอันแตกต่างจากรัฐรวม

๒. หลักการรวมอำนาจในทางการปกครอง อันเป็นหลักสำคัญในการบริหารราชการคือการจัดระเบียบการปกครองโดยให้รัฐแต่เพียงผู้เดียวในการดำเนินการปกครองและจัดทำบริการสาธารณะต่างๆ โดยเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการส่วนกลางตามการบังคับบัญชา โดยมีลักษณะสำคัญของการรวมอำนาจการปกครอง คือ

๑) มีการรวมกำลังทหารและกำลังตำรวจขึ้นต่อส่วนกลางมีความสำคัญต่อเอกภาพและความรวดเร็วในการสั่งการรวมทั้งลดการเสี่ยงต่อการแตกแยกของรัฐ

๒) มีการรวมอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการไว้ที่ส่วนกลางอำนาจสูงสุดในการวินิจฉัยสั่งการทั่วประเทศ อยู่ที่ศูนย์กลางของประเทศ

๓) ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่เป็นไปตามระบบการบังคับบัญชา อำนาจบังคับบัญชา คือ การสั่งการรวมทั้งการแก้ไขเพิกถอนการกระทำของเจ้าหน้าที่ในองค์กร โดยขึ้นต่อกันตามลำดับชั้น (Hierarchy

อย่างไรก็ตามผลของการรวมอำนาจส่งผลให้เกิดปัญหาไม่ว่าจะเป็นการไม่สามารถดำเนินการได้ผลดีทั่วถึงทุกท้องที่ เกิดความล่าช้าในการวินิจฉัยสั่งการ ไม่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย ไม่ตอบสนองความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้มีการพัฒนาการทำงานของรัฐบาลให้ตอบสนองกับประชาชนในแต่ละพื้นที่ให้มากขึ้น โดยใช้ หลักการแบ่งอำนาจปกครอง” (Deconcentration) ให้แก่ส่วนภูมิภาค เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของส่วนกลาง และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น “หลักการแบ่งอำนาจปกครอง” (Deconcentration) คือ หลักการที่ราชการบริหารส่วนกลาง มอบอำนาจวินิจฉัยสั่งการบางส่วนให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้แทนของราชการบริหารส่วนกลาง ที่ส่งไปประจำยังเขตการปกครองต่าง ๆ ของประเทศ (ส่งจากส่วนกลาง เป็นบุคคลจากส่วนกลางแต่งตั้ง) ดังนั้นหลักการแบ่งอำนาจการปกครอง จึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักการรวมอำนาจการปกครอง ไม่ใช่ เป็นการกระจายอำนาจการปกครอง โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

๑. ต้องมีราชการบริหารส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจและทำการแบ่งอำนาจไปยังเขต อื่น ๆ (ภูมิภาค)

๒. ต้องมีเจ้าหน้าที่อันเป็นตัวแทนของส่วนกลาง (ส่วนกลางแต่งตั้ง โยกย้าย และมีอำนาจบังคับบัญชา)

๓. ส่วนกลางแบ่งอำนาจให้ภูมิภาคดำเนินการเฉพาะบางเรื่องบางขั้นตอน

หลักการกระจายอำนาจปกครอง (Decentralization) คือ หลักการที่ส่วนกลางมอบอำนาจการปกครองบางส่วน เพื่อทำการจัดบริการสาธารณะโดยมีความอิสระ และไม่ต้องขึ้นอยู่กับการบังคับบัญชาของส่วนกลาง เพียงแต่อยู่ในการควบคุม โดยมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

๑. การกระจายหน้าที่และอำนาจจากรัฐบาลกลางไปสู่หน่วยงานระดับรองลงไป

๒. การที่รัฐบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยมีอำนาจในการบังคับบัญชาอย่างเป็นทางการเป็นส่วนกลางทำหน้าที่ในการควบคุม

๓. การกระจายอำนาจบางส่วนให้แก่หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้มีอำนาจภายในเขตของตน ด้วยงบประมาณ เจ้าหน้าที่ของตนเอง ส่วนกลางทำหน้าที่ในการควบคุม ไม่ได้เข้าไปบังคับบัญชา

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) ได้กำหนดโครงสร้างของการจัดระเบียบราชการแผ่นดินหรือเรียกอีกอย่างว่า หลักการบริหารราชการแผ่นดิน ในการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของไทย ได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินไทยแบ่งออกเป็น ๓ ประการคือ ๑) การบริหารราชการส่วนกลาง ๒) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ๓) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

การบริหารราชการส่วนกลาง ใช้หลักการรวมอำนาจ คือให้อำนาจการบังคับบัญชาและการวินิจฉัยสั่งการขั้นสูงสุดอยู่ในส่วนกลาง โดยแบ่งหน่วยงานออกเป็น กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานเหล่านี้ปกติจะตั้งอยู่ในส่วนกลาง คือกรุงเทพมหานครอันเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล โดยที่ส่วนกลางที่มีอำนาจในการบริหารเพื่อสนองความต้องการของประชาชน จะมีลักษณะการปกครองแบบรวมอำนาจ หรือมีความหมายว่า เป็นการรวมอำนาจในการ สั่งการ การกำหนดนโยบายการวางแผน การควบคุมตรวจสอบ และการบริหารราชการสำคัญ ๆ การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง จัดแบ่งออกได้ดังนี้

๑. สำนักนายกรัฐมนตรี

๒. กระทรวง หรือทบวงที่มีฐานะเทียบเท่า กระทรวง

๓. ทบวง สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง

๔. กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นมีฐานะเป็นกรม ซึ่งสังกัดหรือไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง การจัดตั้ง ยุบ ยกเลิก หน่วยงาน ตามข้อ ๑ - ๔ ดังกล่าวนี้ จะออกกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติและมี ฐานะเป็นนิติบุคคล

สำนักนายกรัฐมนตรี มีฐานะเป็นกระทรวง อยู่ภายใต้การปกครองบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี เปรียบเสมือนเป็นสำนักงานในการบริหารราชการทั่วไปของนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี กิจการเกี่ยวกับการทำงบประมาณแผ่นดินและราชการอื่น ตามที่ได้มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักนายกรัฐมนตรี หรือส่วนราชการซึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือส่วนราชการอื่น ๆ ซึ่งมีใ้ได้อยู่ภายในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง โดยเฉพาะ สำนักนายกรัฐมนตรีมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และกำหนดนโยบายของสำนักนายกรัฐมนตรีให้สอดคล้องกับนโยบายที่คณะรัฐมนตรีกำหนดหรืออนุมัติและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักนายกรัฐมนตรี และจะให้มีรองนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีหรือทั้งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติก็ได้

กระทรวง หมายถึง ส่วนราชการที่แบ่งออกเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ที่สุด รับผิดชอบงานที่กำหนดในพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งทำหน้าที่จัดทำนโยบายและแผน กำกับ เร่งรัด และติดตามนโยบาย และแผนการปฏิบัติราชการกระทรวง จะจัดระเบียบบริหารราชการ โดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีสำนัคนโยบายและแผนเป็นส่วนราชการภายในขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกระทรวงหนึ่ง ๆ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและกำหนดนโยบายของกระทรวงให้สอดคล้องกับนโยบายที่คณะรัฐมนตรีกำหนดหรืออนุมัติและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของกระทรวง และจะให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการก็ได้ ให้มีปลัดกระทรวงมีหน้าที่รับผิดชอบควบคุมราชการประจำในกระทรวง เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการประจำในกระทรวงรองจาก รัฐมนตรี โดยมีรองปลัดกระทรวงหรือผู้ช่วยปลัดกระทรวงเป็นผู้ช่วยสั่งการและปฏิบัติราชการแทน การจัดระเบียบบริหารราชการของกระทรวง ดังนี้ ๑) สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี ๒) สำนักงานปลัดกระทรวง ๓) กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น

ทบวง เป็นหน่วยงานที่เล็กกว่ากระทรวง แต่ใหญ่กว่า กรม ตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๕ บัญญัติว่าราชการส่วนใดซึ่งโดยสภาพและปริมาณของงานไม่เหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นกระทรวง

กรม หมายถึง เป็นส่วนราชการที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงหรืออาจเป็นส่วนราชการอิสระไม่สังกัดกระทรวงหรือทบวงอยู่ใต้การบังคับบัญชา ของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคนใดคนหนึ่ง ให้แบ่งส่วนราชการดังนี้ ๑) สำนักงานเลขานุการกรม ๒) กองหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบกอง เว้นแต่บางกรมเห็นว่าไม่มีความจำเป็นจะไม่แยกส่วนราชการตั้งขึ้นเป็นกองก็ได้ กรมมีอธิบดีเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของกรม ให้เป็นไปตามนโยบายแนวทางและแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวง

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค หมายถึง หน่วยราชการของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ซึ่งได้แบ่งแยกออกไปดำเนินการจัดทำตามเขตการปกครอง โดยมีเจ้าหน้าที่ของทางราชการส่วนกลาง ซึ่งได้รับแต่งตั้งออกไปประจำตามเขตการปกครองต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคเพื่อบริหารราชการภายใต้การบังคับบัญชาของราชการส่วนกลาง โดยมีการติดต่อกันอย่างใกล้ชิดเพราะถือเป็นเพียงการแบ่งอำนาจการปกครองออกมาจากการบริหารส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นการบริหารราชการตามหลักการแบ่งอำนาจ โดยส่วนกลางแบ่งอำนาจในการบริหารราชการให้แก่ภูมิภาค อันได้แก่จังหวัด มีอำนาจในการดำเนินกิจการในท้องที่แทนการบริหารราชการส่วนกลาง ลักษณะการแบ่งอำนาจให้แก่การบริหารราชการส่วนภูมิภาค หมายถึง การมอบอำนาจในการตัดสินใจ วินิจฉัย สั่งการให้แก่เจ้าหน้าที่ที่ไปประจำปฏิบัติงานในภูมิภาค ในเรื่องการแต่งตั้งถอดถอนและงบประมาณซึ่งเป็นผลให้ส่วนภูมิภาคอยู่ ในการควบคุมตรวจสอบจากส่วนกลางและส่วนกลางอาจเรียกอำนาจกลับคืนเมื่อใดก็ได้ การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค จัดแบ่งออกได้ ดังนี้

จังหวัด เป็นหน่วยราชการที่ปกครองส่วนภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุด มีฐานะเป็นนิติบุคคลประกอบขึ้นด้วยอำเภอหลายอำเภอหลายอำเภอ การตั้ง ยุบและเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัด ให้ตราเป็นกฎหมายพระราชบัญญัติ ในจังหวัดหนึ่ง ๆ มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับนโยบายและคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล คณะรัฐมนตรี กระทรวง และกรม มาปฏิบัติการให้เหมาะสมกับท้องที่และประชาชนและเป็น ผู้บังคับบัญชาสูงสุดในบรรดา

ข้าราชการฝ่ายบริหารส่วนภูมิภาคในเขตจังหวัดที่รับผิดชอบ อาจจะมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดหรือ ผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งสังกัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัด มีคณะปรึกษาในการบริหารราชการแผ่นดินในจังหวัดนั้น เรียกว่า คณะกรรมการจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน รองผู้ว่าราชการจังหวัดหนึ่งคนตามทีผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย ปลัดจังหวัด อัยการจังหวัดซึ่งเป็นหัวหน้าที่ทำการอัยการจังหวัด รองผู้บังคับการตำรวจซึ่งทำหน้าที่หัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดหรือผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด แล้วแต่กรณีและหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดจากกระทรวงและทบวงต่าง ๆ เว้นแต่กระทรวงมหาดไทยซึ่งประจำอยู่ในจังหวัด กระทรวงและทบวงละหนึ่งคนเป็นกรรมการจังหวัด และหัวหน้าสำนักงานจังหวัดเป็นกรรมการจังหวัดและเลขานุการ โดยแบ่งส่วนราชการของจังหวัดดังนี้ ๑) สำนักงานจังหวัด มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปและการวางแผนพัฒนาจังหวัดของจังหวัดนั้นมีหัวหน้าสำนักงานจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานจังหวัด ๒) ส่วนต่าง ๆ ซึ่งกระทรวง ทบวง กรม ได้ตั้งขึ้น มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวง ทบวง กรมนั้น ๆ มีหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดนั้น ๆ เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชารับผิดชอบ

อำเภอ เป็นหน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาครองจากจังหวัด แต่ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลเหมือนจังหวัด การจัดตั้ง ยุบเลิกและเปลี่ยนแปลงเขตอำเภอ กระทำได้โดยตราเป็น พระราชกฤษฎีกา มีนายอำเภอเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาข้าราชการในอำเภอ และรับผิดชอบการบริหารราชการของอำเภอ นายอำเภอสังกัดกระทรวงมหาดไทย และให้มีปลัดอำเภอและหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอซึ่งกระทรวงต่าง ๆ ส่งมาประจำให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือ การแบ่งส่วนราชการของอำเภอ มีดังนี้ ๑) สำนักงานอำเภอ มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของอำเภอนั้น ๆ มีนายอำเภอเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบ ๒) ส่วนต่าง ๆ ซึ่งกระทรวง ทบวง กรม ได้ตั้งขึ้นในอำเภอนั้น มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงทบวงกรมนั้น ๆ มีหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอนั้น ๆ เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชารับผิดชอบ

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นการปกครองโดยใช้หลักการกระจายอำนาจ โดยรัฐมอบอำนาจให้แก่หน่วยงานส่วนท้องถิ่นบริหารงานและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง โดยแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ คือ

๑. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ๑) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ๒) เทศบาล ๓) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

๒. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ๑) กรุงเทพมหานคร ๒) เมืองพัทยา

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

๙ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเทศไทยมีกรอบการพัฒนาของตนเองที่กำลังใช้อยู่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยหลักภูมิปัญญาและความซื่อสัตย์สุจริตตลอดจนหลักการเดินทางสายกลาง ความสมเหตุสมผลและความรอบคอบตามแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จุดเน้นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือความยั่งยืนและได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545

การเปลี่ยนผ่านจากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษไปสู่เป้าหมายพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศไทย เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนระดับโลกสร้างขึ้นจากความสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษก่อนหน้าที่ประสานงานโดยสหประชาชาติและประเทศสมาชิก การรณรงค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษเริ่มขึ้นในพ.ศ. 2543 และสิ้นสุดในพ.ศ. 2558 เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมโดยมุ่งเน้นเรื่องขจัดปัญหาความหิวโหย ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ การไม่รู้หนังสือ ความเจ็บป่วยและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษโดยส่วนใหญ่ โดยประเทศไทยได้ใช้แนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นแนวทางให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การเพิ่มศักยภาพของประชาชนและชุมชน ประเทศไทยยังคงมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของโลกด้วยการช่วยเหลือเสริมสร้างความสามารถของเพื่อนบ้านในการบรรลุพันธกิจของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษและความพยายามในการพัฒนาในอนาคต

ประเทศไทยได้แบ่งปันความเชี่ยวชาญที่ได้รับจากการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษกับประเทศอื่น ๆ โดยตรง ตลอดจนผ่านเวทีระดับภูมิภาค เช่น อาเซียน ความพยายามในการเสริมสร้างศักยภาพเหล่านี้ได้ดำเนินการผ่านช่องทางที่หลากหลายรวมทั้งความร่วมมือทวิภาคี/ความร่วมมือสามฝ่าย ความร่วมมือได้-ได้ และกรอบพหุภาคี ตัวอย่าง เช่น ประเทศไทยได้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการแบ่งปันปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะที่เป็นรูปแบบการพัฒนาสู่ประชาคมระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นประธานกลุ่ม G-77 เมื่อปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยได้มีส่วนช่วยในการจัดตั้งโครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหลายประเทศ เช่น กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว เลโซโท เมียนมาร์ ติมอร์ตะวันออกและตองกา ตั้งแต่เริ่มแรก การพัฒนาอย่างยั่งยืนถือเป็นหัวใจสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการต่างๆที่สนับสนุนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีส่วนเกี่ยวข้องกับความพยายามในการจัดการกับความยั่งยืนในประเทศไทยเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การปกป้องสิ่งแวดล้อมและความต้องการของมนุษย์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นไปตามหลักการสำคัญของวาระ 2573 และสามารถใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนการนำไปสู่เป้าหมายพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทของโลกได้ คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ

การนำเป้าหมายพัฒนาอย่างยั่งยืนสู่ท้องถิ่น

ตั้งแต่วิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงถูกใช้เป็นหลักการสำคัญในความพยายามเพื่อการพัฒนาความยั่งยืนของประเทศไทย ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นความสมดุลในการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีพื้นฐานอยู่บนหลักการ 3 ประการที่เน้นการเดินทางสายกลางสำหรับคนไทยทุกระดับตั้งแต่จากทุกครอบครัว สู่ระดับชุมชนและสู่ระดับประเทศ หลักการเหล่านี้คือ: **ความพอประมาณ**

ในปีพ.ศ. 2541 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้อธิบายถึงความหมายของการรู้จักความพอประมาณ:

“ความพอเพียงคือความพอประมาณ ... ความพอประมาณไม่ได้หมายความว่าประหยัดเกินไป อนุญาตให้ใช้สินค้าที่หรูหราได้ ... แต่ควรที่จะพอประมาณตามความหมายของตนเอง” – พระราชดำรัส ณ พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2541

ในประเทศไทย การพอประมาณเป็นหลักการที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การบริโภคที่น้อยลงและรูปแบบการผลิตที่หลากหลาย (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 12) การลดการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 7) และการจัดการทางทะเลอย่างยั่งยืน (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 14) และบนบก (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 15) ระบบนิเวศต่างๆ

ความสมเหตุสมผล

ความสมเหตุสมผลหมายถึงการพิจารณาอย่างรอบคอบของผลกระทบที่การกระทำและการตัดสินใจของเราอาจมีต่อทั้งผู้อื่นและโลกรอบตัวเรา การพิจารณาเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ความสมเหตุสมผลมีการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้มากมายในประเด็นระดับโลกเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 13) ความเท่าเทียม (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 10) ความยุติธรรม (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 16) การพัฒนาแหล่งพลังงานที่สะอาด (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 7) และการลดมลพิษ (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 12)

ความรอบคอบ

ความรอบคอบเป็นเรื่องเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงต่างๆ การทำงานอย่างเป็นระบบและการบรรลุระดับของความสามารถและการพึ่งพาตนเองก่อนดำเนินการต่อ นอกจากนี้ยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับคนที่ดูแลไม่ให้จินตความสามารถของพวกเขา หลักการนี้อาจประยุกต์ใช้กับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกือบทั้งหมดรวมทั้งด้านสุขภาพ (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 3) อาหาร (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 2) น้ำ (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 6) และความมั่นคงด้านพลังงาน (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 7) โดยเฉพาะ

นี่เป็นการนำเสนอว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีการพัฒนามาอย่างไร ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นคุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความท้าทายในการพัฒนาท้องถิ่นและปลูกฝังแนวความคิดที่ยั่งยืนให้กับคนในท้องถิ่น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลาย ๆ ด้านของชีวิตอย่างมีนัยสำคัญก่อนที่จะนำมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้มีการบูรณาการไว้ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) รวมทั้งนโยบายประเทศไทย 4.0 ดังนั้นแผนงานและแผนงบประมาณของหน่วยงานรัฐบาลทั้งหมดจึงถูกกำหนดให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

➤แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 12 ได้รับการจัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากการใช้ความรู้ ทักษะและการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรมและการวิจัยและพัฒนา นอกจากนี้ยังเน้นความสมดุลกับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม แผนนี้

ยังคงมุ่งเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบด้วย 3 หลักการคือ ความพอประมาณ ความสมเหตุสมผล และ ความรอบคอบ

➤นโยบายประเทศไทย 4.0

ประเทศไทย 4.0 สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการออกแบบระบบเศรษฐกิจฐานคุณค่าโดยการเทคโนโลยีใหม่ๆ ควบคู่ไปกับการปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายสูงสุดในการนำพาประเทศไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางและผลักดันประเทศไทยเข้าสู่ประเทศที่มีช่วงรายได้สูง

นโยบายประเทศไทย 4.0 จะบรรลุผลได้โดยการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันของไทย 5 อุตสาหกรรม หรืออุตสาหกรรม “5 S-Curve แรก” ประกอบด้วยอุตสาหกรรมยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ การแพทย์ มูลค่าสูงและการท่องเที่ยวด้านสุขภาพ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และอาหาร นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริม 5 อุตสาหกรรมใหม่ หรือ “S-Curve ใหม่” ซึ่งรวมถึงหุ่นยนต์ การบินและโลจิสติกส์ เชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ อุตสาหกรรมดิจิทัลและศูนย์การแพทย์ซึ่งประเทศไทยมีศักยภาพที่จะประสบความสำเร็จ

ประเทศไทยจำเป็นต้องจัดการกับความเหลื่อมล้ำและความไม่สมดุลระหว่างสภาพแวดล้อมและสังคม เป้าหมายรวมของประเทศไทยก็เช่นเดียวกันกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน นโยบายประเทศไทย 4.0 เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการผลิตของประเทศไทยให้กลายเป็นประเทศที่มีรายได้สูง ไปสู่เศรษฐกิจแบบที่ภาคส่วนต่างๆ ได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและมุ่งเน้นการเติบโตและการพัฒนาที่ยั่งยืน นโยบายประเทศไทย 4.0 เป็นรูปแบบทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนการทำฟาร์มแบบดั้งเดิมสู่การทำฟาร์มแบบชาญฉลาด เปลี่ยนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบบดั้งเดิมให้เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ชาญฉลาด เปลี่ยนบริการต่างๆแบบดั้งเดิมไปสู่การบริการที่มีมูลค่าสูง และเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจให้ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ การวิจัยและพัฒนา และอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม วิธีการดำเนินงานระดับชาติสำหรับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

รัฐบาลไทยได้จัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีกรรมการจำนวน 37 คน ซึ่งมาจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม โดยมี เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นเลขานุการ 14 คณะกรรมการระดับชาติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกรอบนโยบายอื่น ๆ ได้ให้ความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนและองค์กรภาคประชาสังคมโดยยึดหลักความร่วมมือในการพัฒนา

อย่างไรก็ตามโครงสร้างการดำเนินงานยังคงมีผู้แทนจากองค์กรภาคประชาสังคมน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ โดยมีจำนวนตัวแทนองค์กรภาคประชาสังคมเพียงจำนวน 4 คนจากสมาชิกทั้งหมด 38 คน ดังนั้นภาครัฐจึงกำหนดกระบวนการของการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมและเนื้อหาของผลลัพธ์ทางวิชาการที่สำคัญ เช่น แผนการดำเนินงานของแต่ละเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้นำไปสู่การร้องเรียนว่าองค์กรภาคประชาสังคม/องค์กรพัฒนาเอกชนที่มีความสำคัญน้อยของรัฐบาลได้รับการเชิญให้เข้าร่วมในการวางแผนเป้าหมายการ

พัฒนาอย่างยั่งยืน ในขณะที่กลุ่มผู้ที่มีความสำคัญมากหรือกำลังทำงานอยู่ในระดับรากหญ้าหรือในพื้นที่ห่างไกล กลับไม่ได้รับเชิญให้เข้ามีส่วนร่วม

ภาครัฐส่วนใหญ่ใช้งบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้กับหน่วยงานต่างๆเพื่อทำงานสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน กองทุนเหล่านี้เป็นรากฐานสำหรับแผนการดำเนินงานแบบบูรณาการของรัฐบาลตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12

รัฐบาลได้สร้างโครงสร้างสำหรับการประสานงานระหว่างหน่วยงานในความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เมื่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป้าหมายและตัวชี้วัดต้องมีการประสานกันระหว่างหน่วยงานอย่างน้อย 2 หน่วยงาน และงานนี้ถือว่าเป็นประเด็นที่สำคัญตามนโยบายการพัฒนาที่สำคัญ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ นโยบายสำคัญอื่น ๆ ของรัฐบาลและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หน่วยงานต่างๆสามารถของบประมาณแบบบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์จากงบประมาณกลางซึ่งเป็นโอกาสสำหรับการดำเนินการในการเชื่อมโยงกัน ประสานกันและสนับสนุนในลักษณะที่มีประสิทธิภาพ คุ่มค่าและไม่ซ้ำซ้อน อย่างไรก็ตามหลักฐานที่แสดงว่ากระบวนการนี้กำลังเกิดขึ้นจริงเป็นประจำมีน้อย

ในปี พ.ศ. 2560- 2561 คณะรัฐมนตรีได้จัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นใหม่อีก 3 คณะ:

คณะกรรมการดำเนินการของนโยบายของรัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งวาระการปฏิรูปประเทศและการดำเนินการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น โดยมีนายอภิรักษ์ โกษะโยธิน รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการ

คณะกรรมการเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในท้องถิ่น โดยมีนายสุวัจน์ ทัศนัยกุล รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานคณะกรรมการ

คณะกรรมการโครงการยั่งยืนไทยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้า โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการนี้จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2561 ชุมชนท้องถิ่นและองค์กรภาคประชาสังคมจะมีช่องทางมากขึ้นในการทำงานร่วมกับภาครัฐและจะสามารถจัดการกับวาระของท้องถิ่นได้¹⁷

เมื่อเดือนมกราคม 2561 กระทรวงการต่างประเทศซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาได้ริเริ่มแผนงานแบบเปิดซึ่งมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาการจำกัดจำนวนของผู้แทนจากองค์กรภาคประชาสังคมในคณะกรรมการอย่างเป็นทางการและเพื่อสร้างการเจรจาให้มากขึ้นระหว่างหน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ

เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 รัฐบาลได้ใช้แนวทางความร่วมมือภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยได้ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดจิ๋วโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบท โดยได้ร่วมมือกับบริษัทขนาดใหญ่ใน 76 จังหวัดทั่วประเทศ บริษัทเอกชนมุ่งมั่นที่จะถ่ายทอดความเชี่ยวชาญทางธุรกิจไปยังกลุ่มวิสาหกิจในท้องถิ่นจำนวน 1,200 แห่ง ความเชี่ยวชาญที่แบ่งปันกันครอบคลุมจำนวน 5 ด้านคือ ประสิทธิภาพทางธุรกิจ การสร้างความหลากหลาย การสร้างตราสินค้า การขายและการจัดจำหน่าย และความเป็นมืออาชีพทางธุรกิจ

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2561 ได้มีการเปิดตัวนโยบายหนึ่งเพื่อปรับปรุงวิถีชีวิตของคนยากจน ความพอเพียง และประชาธิปไตย โดยเรียกโครงการนี้เรียกว่าโครงการไทยนิยมยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ 83,151 หมู่บ้าน/ชุมชน 20 นโยบายเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะส่งเสริมบทบาทขององค์กรชุมชนท้องถิ่นและองค์กรภาคประชาสังคมและสร้างผลประโยชน์ให้กับพวกเขา หากนโยบายเหล่านี้บรรลุเป้าหมาย ขั้นตอนต่อไปคือจะบูรณาการนโยบายและโครงการเฉพาะเหล่านี้ไว้ในแผนงานและยุทธศาสตร์การพัฒนาประจำปีอย่างไร

บริษัทของไทยหลายแห่งยังได้ริเริ่มโครงการของตนเองในการร่วมทำงานสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน บริษัทส่วนใหญ่ต้องทบทวนกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของตนเองและหยุดกิจกรรมที่ดูเหมือนจะแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย พวกเขาต้องค้นหาวิธีการเพื่อให้บรรลุการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของ 17 เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภาคเอกชนสามารถช่วยให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ รวมถึงเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม บางบริษัทหันมาปรับกระบวนการผลิตหรือเน้นธุรกิจหลักของตนเองเพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งเพื่อประโยชน์ของตนเองและความมั่นคงและความยั่งยืนของประเทศไทย

➤ การติดตามและประเมินผล

แผนงานของรัฐบาลไทยเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

ส่วนยุทธศาสตร์จะดำเนินการเกี่ยวกับแนวทางในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายระดับชาติ

ส่วนโครงการจะครอบคลุมแผนปฏิบัติการการดำเนินงานที่มีกรอบเวลา

ส่วนการติดตามสามารถประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดการดำเนินงานหลักของสหประชาชาติและตัวชี้วัดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่องค์กรต่างๆ ได้พัฒนาหรือกำลังพัฒนาในการประเมินผลของประเทศไทย และแสดงให้เห็นว่าจำเป็นต้องดำเนินการอะไรต่อหรือไม่เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการบรรลุ 17 เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน รัฐบาลกล่าวว่าเชื่อว่าการทบทวนการดำเนินการตามวาระการพัฒนาอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2573 ไม่ได้เป็นเพียงขั้นตอนการรายงานหรือโอกาสในการแลกเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติที่ดีและความท้าทายระหว่างประเทศ แต่เป็นโอกาสสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์และแผนงาน ตลอดจนสร้างความตระหนักและสร้างความเข้าใจในเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษาและชุมชน

ในระยะเริ่มแรกของการดำเนินงานตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนในปี พ.ศ. 2573 การทบทวนโดยสมัครใจระดับชาติเป็นขั้นตอนสำคัญสำหรับประเทศไทยในการติดตามความก้าวหน้าในความพยายามเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และช่วยประเทศด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งในความพยายามในการดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสร้างความตระหนักของสาธารณชนและสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางจากหลายภาคส่วนของสังคมไทยเพื่อการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คณะทำงาน การทบทวนโดยสมัครใจระดับชาติ ประกอบด้วยหน่วยงานหลักต่างๆ ที่ทำงานเพื่อให้บรรลุ 17 เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนและ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติกำลังเร่งดำเนินการ โดยใช้

สถิติอย่างเป็นทางการของประเทศให้เป็นฐานข้อมูลแบบรวมศูนย์ การรวบรวมและการพัฒนาข้อมูลทางสถิติและตัวชี้วัดเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางสถิติของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ฐานข้อมูลและตัวชี้วัดสำหรับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความครอบคลุมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การทบทวนโดยสมัครใจระดับชาติ ถูกมองว่าเป็นเครื่องมือในทางปฏิบัติและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการมีส่วนร่วมที่ควรได้รับการสนับสนุน

กระบวนการทบทวนโดยสมัครใจระดับชาติได้เสร็จสิ้นแล้ว จากรายงานการทบทวนโดยสมัครใจระดับชาติล่าสุดของปี พ.ศ. 2560 เวทีและคณะกรรมการต่างๆ เหล่านี้ได้ให้พื้นที่สำหรับนักธุรกิจ นักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมเพื่อให้มีส่วนร่วมกับรัฐบาลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและเปิดโอกาสให้มีการประสานงานกันระหว่างกลุ่มเหล่านี้ (รายงานการทบทวนโดยสมัครใจของประเทศไทย, 1-2) รัฐบาลได้ดำเนินการให้มีการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายรอบ การปรึกษาหารือกับหลายกลุ่ม เช่น เยาวชนและสมาชิกรัฐสภา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของเวทีต่างๆ เหล่านี้ในการให้คำปรึกษาอย่างเพียงพอกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ได้รับการผสมผสานกัน รัฐบาลไทยรายงานว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถมีส่วนร่วมตามบทบาทและความเชี่ยวชาญของตนได้ ในขณะที่รายงานของภาคประชาสังคมได้กล่าวว่าความพยายามเหล่านี้ไม่เพียงพอและไม่ได้ผล ภาคประชาสังคมบางกลุ่มแห่งได้วิจารณ์ว่าการหารือของรัฐบาลเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและแผนการดำเนินการของรัฐบาลถูกจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มชนชั้นนำและการมองอย่างแคบๆ ซึ่งส่งผลให้ “กลุ่มชนกลุ่มน้อยจำนวนมากและคนธรรมดา” ถูกมองข้าม

รายงานเงาที่มีต่อการทบทวนโดยสมัครใจของประเทศไทยรายงานว่าภาคประชาสังคมนอกจากไม่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในกระบวนการทบทวนโดยสมัครใจแห่งชาติแล้ว “การเป็นหุ้นส่วนกับภาคประชาสังคมในฐานะที่เป็นพันธมิตรที่เท่าเทียมกัน” ก็ยังไม่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามรายงานฉบับนี้ยังระบุด้วยว่าภาครัฐมีส่วนร่วมร่วมกับภาคเอกชน และรัฐบาลมีส่วนร่วมร่วมกับภาคประชาสังคมในความพยายามที่จะบรรลุบางเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยได้รับการจัดให้อยู่ลำดับที่ 55 จาก 157 ประเทศในดัชนีที่จัดตั้งขึ้น “เพื่อช่วยให้ประเทศต่างๆ สามารถตรวจสอบได้ว่าพวกเขาขึ้นอยู่กับจุดใดในเรื่องที่ปฏิบัติตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” ประเทศไทยได้ลงทุนอย่างมากในการลดความยากจน (เป้าหมายที่ 1) และทำให้มั่นใจได้ว่ามีการเข้าถึงน้ำสะอาดและสุขาภิบาล (เป้าหมายที่ 6) อย่างไรก็ตามยังมีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่างมุ่งมั่นและการมีส่วนร่วมให้มากขึ้นสำหรับประเทศไทยที่จะบรรลุความก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญในทุกเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์การสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UN Thailand) ได้เผยแพร่ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development Goals - SDGs) ที่ประชาคมโลกตกลงร่วมกันที่จะใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานด้านการพัฒนา โดยเป้าหมายทั้ง 17 ข้อมีดังนี้

1. ขจัดความยากจน
2. ขจัดความหิว โหย
3. มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี
4. การศึกษาที่เท่าเทียม
5. ความเท่าเทียมทางเพศ
6. การจัดการน้ำและสุขาภิบาล
7. พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้
8. การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ
9. อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน
10. ลดความเหลื่อมล้ำ
11. เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน
12. แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน
13. การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
14. การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล
15. การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก
16. สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก
17. ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

----- ✍

6. “คณะราษฎร” ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลใด

ก. ทหารอากาศ ทหารบก ทหารเรือ	ข. ตำรวจ ทหารบก ทหารเรือ พลเรือน
ค. ทหารบก ทหารเรือ พลเรือน	ง. นิสิตนักศึกษา ประชาชน

ตอบ ก. อธิบาย คณะราษฎร อันประกอบด้วยทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน ภายใต้การนำของ พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้ร่วมกันลงมือทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 เพื่อยึดอำนาจการปกครองจากรัชกาลที่ 7 ซึ่งถือเป็นการปฏิวัติที่แท้จริง เพียงครั้งเดียวในประเทศไทย

7. “การปกครองแบบหัวเมือง” มีการเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าอย่างไร

ก. การปกครองส่วนกลาง	ข. การปกครองส่วนภูมิภาค
ค. การปกครองส่วนท้องถิ่น	ง. การปกครองแบบศูนย์กลาง

ตอบ ข. อธิบาย การปกครองแบบหัวเมืองหรือการปกครองส่วนภูมิภาคในสมัยสุโขทัยนั้น ศูนย์กลางของอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการจะอยู่ที่เมืองหลวง และแบ่งหัวเมืองออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. หัวเมืองชั้นใน 2. หัวเมืองชั้นนอก 3. หัวเมืองประเทศราช

8. จำนวนของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (2560) คือข้อใด

ก. 10-18 คน	ข. 18-24 คน	ค. 25-30 คน	ง. 1+35 คน

ตอบ ง. อธิบาย รัฐธรรมนูญฯ 2560 มาตรา 158 กำหนดให้ พระมหากษัตริย์ ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน 35 คน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ตามหลักความรับผิดชอบร่วมกัน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

9. สาเหตุส่วนใหญ่ของการแทรกแซงทางการเมืองของทหารในประเทศไทย คือ

ก. รัฐบาลพลเรือนและพรรคการเมืองไม่เป็นที่ศรัทธาของประชาชน
ข. สถานการณ์เอื้ออำนวย เช่น เกิดความสับสนวุ่นวาย
ค. มีกลุ่มพลังอื่นๆ ที่มีประสิทธิภาพมาถ่วงดุลทางการเมืองได้
ง. ข้อ ก. และ ข. ถูก

ตอบ ง. อธิบาย สาเหตุของการแทรกแซงทางการเมืองของทหารในประเทศไทย มีดังนี้

1. รัฐบาลประชาธิปไตยหรือรัฐบาลพลเรือนและพรรคการเมืองไม่เป็นที่ศรัทธาของประชาชน
2. สถานการณ์เอื้ออำนวย เช่น เกิดความสับสนวุ่นวาย มีการเดินขบวน ชุมชน ประท้วง ฯลฯ
3. ขาดกลุ่มพลังที่มีประสิทธิภาพเพื่อมาถ่วงดุลทางการเมืองหรือคานอำนาจกับทหารได้
4. ทหารเป็นกลุ่มพลังที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด สามารถใช้กำลังเข้ายึดอำนาจรัฐได้ ฯลฯ

10. การปกครองในสมัยอยุธยา มีการปกครองในลักษณะเดียวกับในสมัยสุโขทัย ยกเว้น เรื่องใด

ก. การปกครองแบบพ่อปกครองลูก	ข. การค้าระหว่างประเทศ
ค. การกระจายอำนาจ	ง. ระบบขุนนาง เจ้าขุนมูลนาย

ตอบ ก. อธิบาย ระบบการปกครองในสมัยอยุธยามีลักษณะเช่นเดียวกับในสมัยสุโขทัย คือ เป็นระบบราชาธิปไตยแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่อำนาจอธิปไตยอยู่ที่กษัตริย์เพียงพระองค์เดียว แต่ที่ต่างกันคือ กษัตริย์สุโขทัย

ประชุมวิสามัญ เป็นการประชุมนอกสมัยประชุม (ดูรายละเอียดในรัฐธรรมนูญ ๙ 2560 มาตรา 121-123)

17. องค์กรใดถือเป็นองค์กรสูงสุดในการแสดงเจตจำนงของคนในชาติ

- ก. พระมหากษัตริย์ ข. รัฐสภา ค. คณะรัฐมนตรี ง. ศาลฎีกา

ตอบ ข. อธิบาย รัฐสภาถือเป็นองค์กรที่แสดงเจตจำนงสูงสุดของประชาชนคนในชาติ โดยทำหน้าที่พิจารณาบัญญัติ หรือออกกฎหมายเพื่อใช้ในการปกครองหรือบริหารประเทศ และควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล หรือฝ่ายบริหารด้วยการเปิดอภิปรายซักฟอกนโยบายของรัฐบาล หรือตั้งกระทู้ถามเพื่อให้รัฐบาลชี้แจงสงสัยใน ประเด็นต่างๆ

18. การตั้ง ยุบ เปลี่ยนแปลงเขตจังหวัดให้ตราเป็น

- ก. พระราชบัญญัติ ข. พระราชกฤษฎีกา ค. พระราชกำหนด ง. กฎกระทรวงมหาดไทย

ตอบ ก. อธิบาย กฎระเบียบบริหารราชการแผ่นดินปัจจุบัน กำหนดให้

1. การตั้ง ยุบ และเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัด ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ
2. การตั้ง ยุบ และเปลี่ยนแปลงเขตอำเภอ ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

19. รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วย

- ก. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข. วุฒิสภา
ค. สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ง. ถูกเฉพาะข้อ ก. และ ข.

ตอบ ง. อธิบาย รัฐธรรมนูญ ๙ 2560 มาตรา 79 กำหนดให้ รับสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา...

โดยมาตรา 80 กำหนดให้ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา , ,มาตรา 83 กำหนดให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน และมาตรา 107 กำหนดให้ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน

20. การกำหนดโครงสร้างเทศบาลของไทยในปัจจุบันมีลักษณะและรูปแบบใด

- ก. รัฐสภา ข. ประธานาธิบดี ค. แบบมีสภา ง. ถูกทุกข้อ

ตอบ ข. อธิบาย การกำหนดโครงสร้างการจัดองค์กรและการบริหารเทศบาลของไทยในปัจจุบัน มีลักษณะและ รูปแบบการปกครองแบบประธานาธิบดี (Presidential System) คือ มีนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน โดยใช้หลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation) ตามแบบประธานาธิบดี ของสหรัฐอเมริกา

----- ✍

แนวข้อสอบความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

1. เรือหลวงสุโขทัยได้ประสบเหตุเรือมีอาการเอียง เนื่องจากอะไร

ตอบ

เนื่องจากเจอคลื่นลมแรง จนทำให้มีน้ำทะเลบางส่วนไหลเข้าระบบเครื่องไฟฟ้าผ่านท่อไอเสียข้างเรือ จนทำให้เครื่องไฟฟ้าดับ และส่งผลต่อเครื่องจักรใหญ่หยุดทำงานเป็นเหตุให้เรือไม่สามารถควบคุมเรือได้ และทำให้น้ำเข้าภายในตัวเรืออย่างรวดเร็วจนทำให้เรือเอียงในเวลาต่อมา

2. นิวเคลียร์ฟิวชัน (Nuclear Fusion) คืออะไร

ตอบ

เป็นกระบวนการที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งจำลองพลังงานแบบเดียวกับที่ให้พลังงานแก่ดวงอาทิตย์

3. ทีมนักวิทยาศาสตร์สหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จในการทดลองด้านพลังงานครั้งประวัติศาสตร์ ครั้งนี้สำคัญอย่างไร

ตอบ

กระทรวงพลังงานสหรัฐฯ ประกาศความสำเร็จในการสร้างประวัติศาสตร์ด้านการทดลองนิวเคลียร์ฟิวชัน โดยเป็นครั้งแรกที่นักวิทยาศาสตร์สหรัฐฯ สามารถผลิตพลังงานจากปฏิกิริยานิวเคลียร์ฟิวชัน ได้มากกว่าพลังงานเลเซอร์ที่ใช้ในการทดลอง

4. การประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อเข้าสู่วาระการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) กัญชา กัญชง ที่กรรมาธิการฯ พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นมาเป็น 95 มาตรา และยังค้างการพิจารณาเพื่อลงมติในมาตราที่ 3 มีเนื้อหาอะไรบ้าง ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด ปรากฏว่าเสียงส่วนใหญ่ 201 เสียง เห็นด้วยให้ตัดมาตราดังกล่าวออกไป

ตอบ

ระบุว่า กัญชา กัญชง ไม่ถือเป็นยาเสพติดให้โทษ

5. กองทัพเรือใช้อุปกรณ์ใด เพื่อจำลองไปถ่ายสภาพใต้น้ำ คุณลักษณะการวางตัวของ เรือหลวงสุโขทัย ว่าอยู่ในลักษณะใด ก่อนนำมาใช้วางแผนกู้เรือ

ตอบ

ยานสำรวจใต้น้ำ Sea Fox

6. นอกจากสถานการณ์โควิดในปีนี้มีโรคใด ที่มีการแพร่ระบาดมากขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก จนองค์การอนามัยโลก (WHO) ประกาศให้เป็นสถานการณ์ฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ

ตอบ

โรคฝีดาษลิง หรือโรคฝีดาษวานร (Monkeypox Virus)

7. "วันเพ็ญ" (เห-มา-ยัน) (Winter Solstice) ช่วงกลางวันสั้นที่สุดและกลางคืนยาวนานที่สุดในรอบปี ตรงกับวันที่เท่าใด

ตอบ

วันที่ 22 ธันวาคม 2565

8. "วันเพ็ญ" (เห-มา-ยัน) หรือที่คนไทยเรียกว่าอะไร

ตอบ

ตะวันอ้อมข้าว

9. คำภาษาอังกฤษแห่งปี 2022 ที่ได้รับคะแนนสูงสุดอย่างท่วมท้นเป็น Word of The Year ของปี 2022 คือคำว่าอะไร

ตอบ

“goblin mode”

10. Word of The Year ปี 2022 คำว่า goblin mode หมายถึงอะไร

ตอบ

หมายถึง ชนิดของพฤติกรรมที่ตามใจตนเอง ซึ่งเกียจ คุสปรก ไร้ระเบียบ มีลักษณะทั่วไปที่ปฏิเสธแบบแผนของสังคมซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน

11. ตัวแทนสาวงามจากประเทศไทยที่ได้ไปประกวดนางงามจักรวาล ครั้งที่ 71 คือใคร

ตอบ

แอนนา เสืองามเอี่ยม หรือที่แฟนนางงามเรียกเธอว่า ‘แอนนาเสือ’ (AnnaThaiger)

12. นายกรัฐมนตรี มอบคำขวัญวันเด็ก 2566 คือ

ตอบ

“รู้หน้าที่ มีวินัย ใฝ่ความดี”

13. วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2566 ตรงกับวันที่เท่าใด

ตอบ

วันเสาร์ที่ 14 มกราคม 2566

14. แบรินด์ TRUE และ DTAC เป็นแบรินด์ที่แข็งแกร่งในอุตสาหกรรมโทรคมนาคมที่ได้มีการควบบริษัท ทั้ง 2 สำหรับชื่อบริษัทที่ได้รับการเสนอในการจดทะเบียนบริษัทใหม่ที่ควบรวมคือ

ตอบ

“บมจ. ทู คอร์ปอเรชั่น” โดยใช้ชื่อย่อ “TRUE”

13. บริษัท บางจาก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) (“บางจาก”) ได้ทำการซื้อหุ้นสามัญของบริษัทใด

ตอบ

บริษัท เอสไอ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) (“เอสไอ”)